

ROSTA

PUNALUA*

Palasovsky Ödön könyvét joggal fogadta derűtlenség s eltekintve az „Uj föld“ körébe tartozó írótól, elfogulatlan megértésére vagy megértésére senki sem gondolt. Pedig Palasovszky Punaluája nagyon is benne gyökerezik a mai ember pszichéjében, ha el is rugaszkodott a hagyományos fejlődéstől, hogy a benne élő prehisztórikus embert juttassa szóhoz, kit a kultúra és a civilizáció következetessége, fiktív ideái, szigorú megrendszabályozása száműztek a nagy szellemi küzdelmek fórumáról, még pedig nem a spekuláció segítségével, mely logikusan igyekszik rekonstruálni a hajdani embert, hanem a legközvetlenebb megérzéssel, mely ideig-óraig el tudta feledtetni vele, hogy ő is tagja a mai élet kulturális közönségének.

Mindenki szepet és fölemelő gondolatokat vár attól a könyvtől, mely történetesen keze ügyébe kerül, pedig a Punalua *megérzésének* első föltétele éppen az, hogy az olvasó mondjon le mindarról, amit eddigi művészi élményei alapján a szépről és fölemelőről leszűrt magának, mert Palasovsky nem művész s nem is akar művészetet adni, a tradicionális művészet értelmében. Ő egyszerűen ember s elveti mindazon normákat, melyek szinte ráólmosodtak a kifejezés lehetőségeire (akár szükségképpen, akár nem) s e nagy forradalmi munkában nem riad vissza sem a gajdolástól, sem az értelmetlenségtől, hogy megszólaltassa önmagában azt, ami még ép. Benne a tárgyak, a fogalmak elveszítik régi jelentésüket s ennek megfelelően gondolatait sem kényszeríti arra, hogy a logika láncain vergődjenek, hanem, fölhúzva minden sorompót, megfontolások nélkül tereli egyiket a másik felé, úgy ahogy éppen kiszakadnak belőle. Ez az anarchikus össze-vissza hömpölygés azonban, kómikus asszociációival, egymásba torkoló szakadatlanságával, mégis alkalmas bizonyos érzelmek föltámasztására, olyannyira, hogy, aki meg tud szabadulni előítéleteitől, néha nagyon is mélyről fakadó sorokra bukkan, melyek szinte a mondanivalók igényeivel vésődnek az ember tudatába. Palasovskynak nem fontos a téma sem, mert nem akarja magát arra kötelezni, hogy egy vagy két eszme szolgálatába szegődjék, egész teremtő képességét azok fölcicomázására, megértésére fordítsa. A Punaluát csak megérezni lehet s ezen művelet megkönnyítését célozza Palasovsky egyik erőssége is: a zeneiség.

Minden ritmus. Mintha egész lényét hosszú és bonyolult (vagy nagyon egyszerű) ritmus-képletek töltenék be, melyek nem tudják kivárni, hogy megfelelő, észszerű tartalommal telítse őket a költő, s kiáradnak belőle, csak a maguk zenei erejében bízva, hogy másokat is magukkal ragadjanak. S tényleg! A szavak jelentése eltörpül s a nagy zenebonában már észre sem vesszük, hogy a szerző a havat zöldnek, narancsnak és mindennek nevezi.

Halljátok a zenebonák tiszta hangját?

A zene megöli a tartalmat. Maga a Punalua szó is, mely kellő tipográfiai aláfestéssel tündököl a címlapon, inkább hangsorával, mint jelentésével akar hatni, mert ez utóbbihoz aligha van köze. Valami barbár hujantás jut eszünkbe, ha kiejtjük e szót s nem is kutatunk tartalma után. Van ebben valami néger vadság, idegenszerűség, aminthogy maga a könyv is a legkézzelfoghatóbb bizonyossága annak a szélteben-hosszában divó négerkultusznak, mely az utóbbi években nagyobb figyelemre tanította Európát feketék művészetével szemben: *Az Izzolámpa-Punalua* is talán néger (vagy prehistóriai) vallási szertartásra emlékeztet bennünket. Érezzük a hókusz pókusokat, az eszeveszett fanatizmust, az őrzöngő táncot, a dúrva: üvöltözést, melyek a szerző minden kulturális eredménytől önkéntesen megfosztott lelkében tombolnak, hogy életre hívhasa a nagy, új valamit: Punaluát.

„Hogy Punaluát megtaláljam – mondja előszavában – el kellett szakítani magamat mindentől és mindenkitől. Testvéreimtől, barátaimtól, apám és anyám emlékeitől, a dolgok régi nevétől, arcaiktól, megszokott értelmüktől.“

Aztán így igyekszik megfoghatóvá tenni a megfoghatatlant:

Punalua a dolgok új lelkét jelenti!

vagy:

Hajnal felé búcsúzz és vissza ne nézz
Punalua éje egyetlen éj
Punalua csókja csak egyszer a tiéd

Mert mindig más ágyban vár Punalua és mindig messzibb tengerek
felé tart szomjának sodra
És mindig más ágyban vár Punalua és mindig más városokban vár
és idegen tavakban. fürdik és idegen tájakon fészülködik
A küszöbről hív, a fák tejét issza és mindig messzibb tengerek felé
visz inyének sodra
És mindig jön Punalua és mindig megy a küszöbről hív
Ne felejtsd Punaluát.

A nagy Ismeretlen megsejtésének egyetlen pillanata, mely vígasztalanul rohan tova, hogy még nagyobb, még újabb látomások felé csalogassa papját: mintha erre döbbenne rá a költő s bevallhatjuk, a hivatalos művészet szempontjából semkivetendő módon.

Aki tényleg figyelemmel kíséri a mindenütt előburjánzó groteszkségeket; kicsavart táncokat, burleszkeket, *jazz-bandet*, nem mehet el e könyv mellett sem közömbösen, mert ennek is minden sorából kiviláglik az, ami a föntiekből, t. i. a fájdalmas, tragikómikus harc a civilizáció és a – ratio ellen. Valami formátlan, beteges, ideges nyugtalanságról van itt szó, mely a régibe már nem tud beleilleszkedni, de az új formát még nem lelta meg s talán sohasem leli, mert ezúttal már nemcsak sallangjaitól próbáljuk megfosztani az ember lelki berendezését, hanem valahogyan egész strukturáját szeretnők megrenoválni. Vajjon újjágyúrható-e az ember? Ez a kérdés természetesen Palasovskyt is foglalkoztatja s hol diadalmasan, hol szkeptikusan felelget rá. Nehéz hinni benne.

Minden ördögi kacaja, mellett is sok ebben a könyvben a tragikus, mely már előre sejteti a fáradozás hiábavalóságát. Palasovsky maga is érzi ezt s azt mondja: „Még egy utolsót kiáltok.“ Valahogyan ő is tudja, hogy ez az egész fölkavarni akarás meddő s ily módon még egy kis állomás szerepét sem töltheti be a történelem menetrendjében. Így kapunk aztán vers helyett *irodalmi jazz-bandet*.

Nekünk azonban, azoknak, kik szemtanúi voltunk minden próbálkozásnak, kötelességünk egy pillanatra megállni itt is, annál is inkább, mert ebben is meg van a törvényszerűség. Hiszen minden túlkultura valami ehhez hasonlóval végződik s nem egészen önkényes az, hogy az írók ma örömmel vetik magukat a primitív emberre, legyen az akár paraszt, akár néger, akár történelem előtti kor hőse. S aki meg akarja sejtetni ezt a kakofóniát, az „ijjaája“ és „u“ kiáltásaival, annak bele kell merülnie a maga ösztönös primitív voltába, mely előtt összekuszálódnak az ismeret szálai s a hely csak egy nagy hörgésben tud számot adni létezéséről.

Hogy ennek van-é értelme, az megint más lapra tartozik s e sorok írója sem akart itt értékelni s megelégszik a konstatálás tényével. Lehetséges, hogy felelőtlenség az olyan ember részéről, mint Palasovsky, aki néhol tényleg mély s talán más köntöst is tudott volna adni ugyan ennek az érzésnek. Néha jogosan gondolhatnának akarnokságra is.

Az őz-Bibliában már elomlóbb hangulat uralkodik, s ha nem zavarná olvasásunkat az a néhány nevetséges szóösszetétel és írásjelhiány, talán érintkezési pontot is lelhetnénk Palasovsky és az elődök között. Itt már a mai ember is szóhoz jut, az eszmékért harcoló Palasovsky:

Hányjátok az utcák fekete köveit Tépjétek alája ember
körmötök Ott ver valahol az utak alatt Száz
ölre ezer ölre A földnek elvesztett szíve.

Vagy:

Jön már jön az őz-csorda
Zengő viharját veri-gyújtja
Igy zsendítjük mi föl az erdőt a piacok tört már-
ványára Igy zendítjük föl hegedűnket a halott
városok fölött Nagy meleg földek ölelőjén Ujult
szerelmek nyaralásán.

A szeretet, mely hálára, megadásra kötelez, sokat foglalkoztatja a szerzőt s az anyával, mint ennek a fájdalmasan jóra, tehetetlenségre kényszerítésnek szimbólumával nagyon nehezen tud leszámolni:

Mert anyák vannak
Anyák anyák csodabuzgók nagy-nagy szemükkel
mindig gyöngék Mégis szemükkel mindig erősek
Akik fiakért betegednek ...

Vagy:

Törjétek meg a szeretet híg uralmát ez lesz a hála Menjetek
és keressétek meg a kegyetlen szerelmet, mely egyformán
sebez és becéz.

Érzi, hogy azok az ellenségei-e nagy útban, akiket szeret:

... föl kell, hogy vegyem a harcot azok ellen, akiket szeretek.

Sőt Punaluához is így fohászkodik:

Add a gyújtogatók nagyságát, hogy gyújtani tudjak, kőkemény láng-
gal! ... Add nekem a gyilkosok meredekségét, mely irgalmatlan,
irgalmatlan!

S végül:

Punalua légy irgalmatlan!

Szerelmi ekstázisában nagy víziói vannak:

... mikor a fák karja
csókba csavarult Színes hegyek szerelmet ütöttek
Akkor szerettelek el a vizektől
Dalolj-leány öleljeleány.

... Nemtudomén földről indultál Így
álltál meg a sose tudom partra Daloltad az estékbe
szájad És lábad alá térdelt a tenger.

Érzi az írás nagy hatalmát:

A tintatartó mélyebb mint a tenger
mélyebb mint az ártézi kút
Ó sokkal mélyebb mint a gyár
Mélyebb a csóknál is egy sikoltással.

Hisz a betű erejében s szinte áhitatosan mondja el a költő hitvallását:

Míg egyszercsak a tüzek megpuhulnak és megmelegszenek
Míg egyszercsak a vizek megnedvesednek és elindulnak
Míg egyszercsak valami elbomlik és újjáalakul
Mikor eljönnek a tintatartóból a forgószelek
Hogy átrendezzék a habfehér ingek alatt
Belül belül
A sajtó koporsókat.

Közben, mintha valami démonikus akarat kormányozná, vigyorogva gáncsolja el saját magát, hogy nevétségessé tegye azt, amit fölérzett mélységéből. Irtózik minden érzelmességtől és sajátmagának sem bocsájtana meg egy-egy pillanatnyi szomorúságot. Nem akarja, hogy sajnáljuk ...

A forradalmár így kiált fölbenne:

Készen vagytok-e öcsém és húgaim? El tudtok-e szakadni régi játékaiktól, apától, anyától? Az indulás perce közel. Így a kövérek és soványok sohasem érthetnek meg egymást, sem pedig a nagyok és kicsinyek ...

Őszinte emberiség nyilatkozik meg e sorokban, talán ellensúlyozzák azokat a túlkapasokat, melyektől egyébként hemzseg a könyv. A nagybetűk össze-vissza használása, kóták és mindenféle jelek bizonyos kicsinyességre engednek következtetni, ami sokszor bosszantóan hat. Palasovskynak nem kellene ilyen olcsó külső eszközökhöz folyamodnia, hogy lázadó mivoltát kifejezze. Természetesen ez a tipogaráfiai hatásadás sem új, hiszen már régóta és mindenfelé így akarnak határt vonni maguk s a többiek között azok, akik egyébként lényegileg még kevesebb újjal tudják meglepni az olvasót.

Palasovsky mindenesetre nem életideálunk s csak mint forradalmi jelenséget akceptáljuk, mely alkalmas a költői mesterséggel járó üres technikai fogások nevétségessé tételére. S annak, aki vérmérsékletileg keresi az

újat, aki a korának megfelelő formát akarja kikristályosítani magából, annak át kell vágnia magát a kísérletezőkön is, akik – fájdalom – néha nagyon is kómikusan hatnak a maguk merészségében. Ennek oka rendszerint éppen az, hogy; az újításokat nyomon követő művészetfilozófiákat receptként fogadják el azok, akiknek vajmi kevés részük volt ez utóbbiak kijelentésében. Palasovsky nem kontár, bár amit mi akarunk, az nem olyan, mint a *Punalua*, de köze van ehhez is.

Jogosan fölmerül a kérdés ezek után, hogy vajjon érdemes-e a tradicionális művészet megkerülésével ezeken az utakon haladni s nem fog-e mindvégig gúnykacajba fulladni a Palasovskyak kísérlete? Ki lehet-e tépni az ember lelkéből a multat, meg lehet-e fosztani az érzékszerveket eredeti funkciójuktól s az értelmet a kontrollálás jogától, hogy mintegy bizarr álomban omoljunk bele ebbe a kavargásba? Ki tudja?

E sorok írója nem érzi magát jogosultnak arra, hogy e kérdésben döntsön s csak arra szeretné fölhívni a figyelmet, hogy a *Punalua*, épp úgy mint a többi hasonló teremtés, nem légürestérbem látott napvilágot s hogy minden sorában hű tükre mindannak, ami körülöttünk lejátszódik. Hogy mit ér, azt nem tudja, de hogy létezik, azt tudomásul veszi s avval is tisztában van, hogy miért és miből keletkezett. S ki tudja? Talán eljön a kor, melyben mindenki meghódol a képtelenségek előtt, melyben mindenki édes bódulattal élvezzi a nagy logikátlanságot, az érzékszervek játszi fölcserélését s a művészet, mely ebből fog értéket kovácsolni, éppen olyan nagy missziót fog betölteni, mint már nagyon sokszor: el fogja feledtetni az emberekkel a mindennapi élet vaskalapos kényszerűségeit.

(Szeged)

Berczeli Anzelm Károly

A MAGYAR NÉP LAPJA

Az alábbiak elmondására Balogh Józsefnek a *Magyar Szemle* januáriusi számában megjelent cikke késett. És az a meggyőződés, hogy annak, aki magyar néplapot akar szerkeszteni, követendő például igenis a Kolozsvárott megjelenő *Magyar Népet* kell vennie, melynél jobb néplapot eddig magyarul senki nem adott. Érdekes voltát egyébként Balogh József is elismeri, csak a végső következtetése az, hogy: „nem a kívánatos típusnak adja valaminő példáját“. Merem állítani, hogy épen, mint típus követendő példa, ellenben a részletekben kell majd a helyi viszonyoknak megfelelő változtatásokat tenni.

Jól ismerem a *Magyar Népet* keletkezését és fejlődését, Tudom, hogy annak alapítói is „a nép lelki és erkölcsi nevelését“ tűzték ki végcélul, mint Balogh József. De ezt nem azonnali eredménynek remélték, hanem programjuk betetőzésének. Előbb ott is – itt még inkább, – a nép bizalmát kellett megnyerni. Ha ez megvan, megmondja maga a nép, hogy mire van szüksége! Így lett a *Magyar Népet* 8 oldalasból előbb 12, ma 16 oldalas lappá, melynek 17.000 az előfizetője, legalább háromszor annyi az olvasója és legalább tízszer annyi a hálás tisztelője. Népszerűségének jellemzésére elég elmondanom, hogy ott, ahol én születtem, egy gazdaember napi egy liter tejet ad a póstásnak, hogy már pénteken este, megérkezése után azonnal kézbesítse a lapot, szombat délelőtt helyett. Ha van külső siker, akkor ez az!

A belső siker pedig abban van, hogy mindennemű állásfoglalásukban követik tanácsát az erdélyi magyarok.

Ennek titka nem az olcsóság csupán; hiszen láttuk, hogy a gyorsabb kézbesítésért is milyen áldozatra képesek. Fontosabb az, hogy a nép szükségét érzi a lap mindennemű tanácsadásának, s megbízik a tanácsadóiban. Miért? Azért, mert nem *népiesen* író, hanem a népből kinőtt, de tőle lélekben soha, egy percre el nem szakadt emberek írnak. Ezek az írók, mikor látogatóba vagy épen vakációra hazamennek családotól a faluba, nem leereszkednek a néphez, hanem felüldülnek szülőfalújukban, s a falú népe nem ünnepli őket, hanem szeretettel, nyílt szívű bizalommal veszi körül, felkeresi őket, hogy egy kicsit elbeszélgessenek, vagy ők keresik fel egykori iskolatársaikat. Egyházi vizitációk, püspöki bérmautak, mind alkalom a *Magyar Népet* munkatársainak arra, hogy a nép szükségletét kipuhatolják. Kolozsvárott pedig a hetenként szokásos összejövetelek a fehérasztalnál arra jók, hogy a következő hetekre megcsinálják a kitapogatott szükséglet kielégítésének tervezetét, s kijelöljék mindenkinek a feladatát. Megy a vidékre a parancs: ekkorra, ezt, – írd meg, kérünk! A kibúvó, magakéretés, – nem szokás.

A *Magyar Népet* különben sem egyetlen eszköze az erdélyi magyar nép nevelésének. Szervesen kiegészíti a *Magyar Népet Naptára* és a *Magyar Népet Könyvtára*, melyeket ugyanaz a szerkesztőség, alapos tervszerűséggel csinál.

Még azt sem lehet mondani, hogy a *Magyar Népet* sikerének magyarázata egyedüli volta. Mert volt versenytársa is: a *Magyar Népet* és az *Erdélyi Barázda*, – ha a címekre jól emlékszem. Az utóbbi tán most is tengődik; az előző megbukott, pedig a községeknek kötelességük volt bizonyos számú példányra előfizetniök. A magam részéről kétségtelennek tartom, hogy a néplap kérdése elsősorban lélek kérdése; azon fordul meg, hogy a fennebb mondottak értelmében arra-való emberek hajlandók-e szívvel-lélekkel belefelekedni, s pár évi ingyen

vagy; olcsó munka kockázatát vállalni. A másik, amit kétségtelennek tartok az, hogy ezt a néplapot a fővárosból megcsinálni nem lehet. Mert ez, legalább az első pár esztendőben, nem – főleg nem – íróasztali munka.

És még egyet! A Néplap sikerének elengedhetetlen feltétele a nép tanítva nevelésének önzetlen és kizárólagos szolgálata. Mihelyt ez csak jelszó, melyet más célok köpenyegéül használnak, – már meg is bukott. Ellenben, ha valaki a nép nevelésének ügyét egész lélekkel szolgálja, idővel ő fogja azt minden tekintetben irányítani. A nép bizalmatlan, s nem egészen alaptalanul az; de hálás is, ha arra komolyan megcsolgálnak.

(Szeged)

Buday Árpád

MAGYAR KULTURFÖLÉNY PÁRISBAN

Multkoriban Edmand Jaloux a *Nouvelles littéraires*ben két tárcát szentelt három finn könyvnek. Egyszerre jelentek meg: Kivi különös, nagyszerű műve: a *Hét testvér* és Linnankoski két regénye *Dal a tűzpiros virágról* és a *Menekülők*. Egyszerre vonult föl a három könyv jó párisi kiadónál, jó fordításban, jó előszóval ellátva. Jövetelüket szépen beharangozták, jót megszervezték ismertetésüket. Jaloux két tárcát ír rólunk ... Azt mondja az egyik Linnankoski regényről (francia címe *Le chant de la fleur rouge*): „Az egész történet így egy nagy költemény, életerős, friss, az ifjúság nagy szépségének szentelve ... Személyei közé. Linnankoski megeleveníti az egész természetet, a tárgyakat, mindent ... Ez a regény olyan könyv *qui ne ressemble à aucun autre* ... *A Fugitífs* végső akkordja a békének és derűnek valami nagyszerű impresszióját váltja ki bennünk.“ Mindenki, aki a *Nouvelles littéraires*est olvasva (és Franciaországban, de a nem francia külföldön is nagyon sokan olvassák), tudja most már, hogy, van három nagyszerű finn könyv, amely ismert kiadónál nemrég jelent meg, amely először: irodalom, másodsor: *finn* irodalom. Magyar könyvekről sohasem olvasott Jaloux-tárcát a *Nouvelles littéraires* publikuma és ha bemegy egy könyvesboltba és kéri a franciául olvasható magyar irodalmi műveket, szintén három könyvet tesznek elébe (azért, mivel csak annyi kapható). De ezek nem a magyar Kivi vagy Linnankoski munkái, hanem:

1° Eguéne Heltai regénye: *Monsieur Selfridge, escamoteur*.

2° *Anthologie des conteurs hongrois d'aujourd'hui*. – Ebben kap ugyan egy kis Móriczot, Kosztolányit és Babitsot, de amellet Molnár Ákost, Strém Istvánt és Szomorj Dezsőt is.

3° és végül: *Anthologie de la poésie hongroise contemporaine*. – Ebben már egészen mérsékeltlen kap Adyt és Babitsot, mivel a hely kellett Fenyő Lászlónak, Forbáth Imrének, Illyés Gyulának, Komor Andrásnak, Török Sophienak, Nádas. Sándornak és a többi magyar ismeretlennek ...

*

Ugy tudjuk, hogy valahol egy államtitkár csak azzal foglalkozik éjjel-nappal, hogyan lehetne ismertetni fordításokban a magyar irodalmat külföldön. Mi bátrak vagyunk megmondani: ahogy a finnek. Ugy azonban ne, ahogy nálunk csinálták régen: valakinek adott a kormány nagyon sok pénzt, hogy fordíttasson franciára magyar remekeket. Erre az illető nyomban lefordíttatta az akkori kultuszminiszternek – egyébként kiváló – munkáját és még néhány magyar könyvet. De ezek valahogy nem tudnak eljutni Párisig. Talán a Bibliothèque Nationale katalógusába belekerülnek. Ez is carriére. De olvasák asztalára nem. – Vagy úgysis lehetne csinálni a magyar irodalom francia terjesztését, ahogy *Revue des Etudes hongroise* csinálja a magyar irodalmi és történelmi kutatásokét. Most a *Revue* mellé egy könyvsorozatot is alapítottak: *Bibliothèque d'études hongroises*. Miért nem csinálnak a *Revue* szerkesztői egyszerűen csak *Bibliothèque hongroise*-t? Az ő revuejök és könyvsorozatuk Párisban jelenik meg és nálunk nem igen ismerik, nem is nagyon méltányolják. Okosabban tennék, ha fordítanának a dolgon, mint az a föntemplített illető tette? Vagy ahogy mostan teszik: fordítanak, fordítanak, de a fordítások megjelenése államtitokk ...

(Páris)

Sz. L.

LEVELESTÁR

Bohuniczky Szefi. Ilyen nevű szerzőtől találunk prózai írást a Nyugat egyik legújabb számában. A kicsinyített keresztnének használatának epidémiája már az írói nevekre is áttért. Tersánszky Józsi Jenő kezdte, aztán Flatt Zsóka és mások folytatták ezt az elemistás ízléstelenséget, amely az irodalom komolyságát

a boudoirok és kabarék kedélyes nivójára akarja leférfiatlanítani. Varga Zsiga névvel nem lehet senki nagy költője a magyar irodalomnak, amely minden időkben a nemzet halálosan komoly problémáival kapcsolódott össze. – *Surányi Miklós*. Vasárnapi krónikájában azt állítja, hogy Budapesten mindenki ismeri azt az öreg költőt, aki a világ minden nyelvéről fordít, vannak specialitásai, XIV. és XV. századbeli francia és angol költői, akiket senki sem ismer, de akiket az öregúr híres költőkké tett meg a pesti napilapok tárcarovataiban. A saját neve alatt semmit sem fogadtak el tőle, de el voltak ragadtatva nemlétező költőkből készült fordításaitól ... Örömmel vennők, ha az illető öreg költőnek megtudhatnók a nevét. Szívesen közöljük a verseit is – saját neve alatt – a Széphalomban. – *A túlnépesedés problémái*. Ne gondolja, hogy amért egy kitűnő folyóirat cégérnek kiakasztja a címlapjára Bethlen István nevét, abból okvetlen következik, hogy a folyóirat Bethlen István politikáját követi. Lám ez a folyóirat megállapította, hogy a valóság sokkal súlyosabb numerus clausust tenne szükségessé és ugyanakkor a Bethlen kormány a numerus clausus könnyítését határozta el. Ami pedig a túlnépesedéstől való ijedelmet illeti, arra maga a kormány egyik tagja, Klebelsberg Kunó gróf adta meg a legtalpraesettebb választ: „... a magyar gyermek, a magyar élet védelme a neonacionalizmusnak egyik legközelebbi célja ... Ezért tartom oly veszedelmesnek a túlnépesedés jelszavának beledobását a köztudatba és ezért bámulom Mussolinit, aki az olasz külpolitika expanzívítását az olasz anya termékenységével, az olasz nemzet bámulatos természetes szaporodásával indokolja. A szerbek és románok jól szaporodnak, mi lesz velünk, a magyar család züllesztésével, ha a természetes szaporodás versenyében elmaradunk?” (Nemzeti Ujság, jan. 29.) – *Az Ungarische Jahrbücher* címére. Verebekre nem lövünk ágyúval. Nem is polemizálunk Moór Elemér és Barta János nevű külföldön élő hazánkfiaival, akik ahelyett, hogy idehaza elmondanák – nem bánjuk: minél nyersebben – kritikai megjegyzéseiket, a külföld előtt diszkreditálják a magyar tudományosságot. Melich János a Nyelvtudományi Társaság elnöki székében már szóvátette ezt a nemzetgyilkos kritikát. A német Schünemann jogosan kritizálhat bennünket (v. ö. Magyar Szemle 1927:320/a), bizonyára meg is kapja érte a jutalmát. Megszoktuk már, hogy német barátaink gyűlölettel és lenézéssel írjanak rólunk. De mit érdemel az a szépreményű magyar ifjú, aki az Eötvös kollégiumból kikerülve a berlini magyar intézet éltető falai között ezzel a mondattal denunciólja a magyar irodalomtudományt: „Zolnai ist jedenfalls ein gutgläubiger Mensch, wenn er glaubt, die ungarische Literaturwissenschaft sei wirklich schon dort, wo er sie hinstellt“ – ? (Ung. Jahrbücher 1927:250.) A magyar irodalomtudomány színvonala nem szorul védelemre a Barta Jánosokkal szemben, akik eddig még egy milliméterrel sem járultak hozzá ennek a nivónak emeléséhez. – *Ne várjon újabb felszólításra (amit nem kíván, törölje), adja még ma postára a csekket, mert Ön máris helyesen érzi, hogy a tiszta „Alfa“ cellulózéből készült, eredeti angol gyártmányú, pehelykönnyű nyomópapír és tartós előzőkpapiros páratlan ajándék a világ szemléinek körében*. Ön sose szégyelje magát, hogy Ön még mindig nem fizetett elő az Ön által nagyrabecsült folyóiraatra. Ön derék és túlnépesedve is jó Középosztály, Ön sebesült éremmel, hadikölcsönrel és bélistával dekorált Magyar Mihály és az Ön ízlése elfordul attól az üzleti szellemtől, amely azt hiszi, hogy Ön annyira naiv, hogy „bedől“ erre a parasztfogásnak nevezhető propaganda-modorra. Ön előkelő folyóirattól nem árúsmét és kitűnő angol kalikó-vásznat vár (darabonként 1 P 54 f.-ért), hanem a sokat emlegetett Magyar Lélek megértését. Ön megbocsátja nekünk, hogy a demokrata reklámstílus hatása alatt minden mondatunkban háromszor Önnek szólítottuk Önt. – *Többeknek*. Folyóiratunk barátai gyakran kérdezik, hogy a Széphalom miért nem foglalkozik a magyar falu szociális problémáival. Ezt a pontot nem zárjuk ugyan ki a programmunkból és Alföld-rovatunk nyitva áll ilyen természetű közleményeknek, de mégis át kell engednünk ezeket a kérdéseket más kitűnő folyóiratoknak, amilyen például a Magyar Nép, A Falu, a Társadalomtudomány és a Magyar Szemle, vagy a Századunk. A Széphalom nem az Alföld exotikumát és csodabogarait akarja fölfedezni a fővárosi szociológusok számára, hanem esztétikai kulturát óhajt teremteni a centrifugális erők fölhasználásával. Nem politikum, hanem politikamentes, öncélú tudomány és irodalom felé törekszünk. Különben minden program helyett beszélnek közleményeink. – *Steglitz tragédia*. Wedekindet igazán nem lehet felelőssé tenni ezért a borzalmas históriáért, amit egyes orgánusok – enyhe szóval és irodalomsértő ízléstelenséggel – „tavaszébredéssé“ glorifikálnak. Az Élet fantáziája fölülmulja a legperverzebb naturalista író cinikus elképzeléseit is. Ha regényíró adja közre ezt a tragédiát, az ügyész bizonyára elkoboztatja és a kelmei kritika megállapítja róla, hogy a gonosz szándékú író sötétre hamisítja, valószerűtlenné torzítja a valóságot.